

Лайко О.І.

доктор економічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи,
ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7082-0862>

Калінін А.В.

аспірант,
ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2252-8275>

Laiko Oleksandr, Kalinin Anatoliy

SO "Institute of Market and Economic-Ecological Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine"

ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ: ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНІВ «ІНВЕСТИЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ» І «ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ»

У статті обґрунтовано розмежування категорій «інвестиційна спроможність» та «інвестиційна привабливість» як автономних економічних сутностей. На основі систематизації та контент-аналізу міжнародних наукових праць, індексованих у Scopus, визначено родові поняття та істотні ознаки цих дефініцій. Сформовано авторські визначення, що розкривають ендогенну природу інвестиційної спроможності як внутрішньої здатності системи мобілізувати ресурси та екзогенний характер інвестиційної привабливості як потенціалу залучення зовнішнього капіталу. Запропоновано п'ятикомпонентну матрицю критеріїв оцінювання та обґрунтовано їх диференційовану питому вагу для обох категорій. Доведено, що відкриті звітні дані дають змогу оцінювати інвестиційну спроможність, тоді як визначення привабливості потребує зовнішніх ринкових індикаторів.

Ключові слова: Інвестиційна спроможність, інвестиційна привабливість, понятійно-категоріальний апарат, контент-аналіз, ендогенні чинники, екзогенний потенціал, капіталоутворення, територіальні економічні системи.

Постановка проблеми. Динамічність ринкового середовища та економічна нестабільність вимагають уніфікації й чіткої параметризації логічно несуперечливого понятійно-категоріального апарату інвестиційного аналізу. Чітка ідентифікація сутності економічних термінів є базисом для моделювання траєкторій капіталовкладень та стратегічного планування розвитку складних систем. У межах наукового дискурсу найчастіше використовуються дві ключові категорії – «інвестиційна спроможність» та «інвестиційна привабливість». Проте у багатьох дослідженнях спостерігається їхнє термінологічне змішування або необґрунтована взаємозаміна, що призводить до методологічних помилок під час оцінювання реального стану об'єктів господарювання та територіальних одиниць.

Дослідження інвестиційної спроможності та інвестиційної привабливості має важливе наукове і практичне

значення, оскільки їх коректне розмежування дає змогу точніше визначати внутрішні можливості об'єкта щодо формування та використання інвестиційних ресурсів і його зовнішній потенціал залучення капіталу. Це створює підґрунтя для об'єктивнішої діагностики інвестиційного стану, обґрунтування управлінських рішень та формування стратегій інвестиційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обґрунтування понятійно-категоріального апарату в межах економічної науки, теорії інвестування та аналізу складних систем господарювання постійно перебувають у полі зору провідних вітчизняних та закордонних науковців. Динамічність ринкових процесів вимагає чіткої параметризації дефініцій, які описують потенціал капіталоутворення та ринкового позиціонування суб'єктів господарювання. Аналіз сучасної міжнародної періодики свідчить про наявність різнопланових, проте

часто ізольованих підходів до дослідження категорій «інвестиційна спроможність» (у тісному зв'язку з фінансовою спроможністю) та «інвестиційна привабливість».

Дослідженню сутності фінансово-інвестиційної спроможності як ключового ендogenous чинника розвитку економічних систем присвячено значний масив сучасних праць. Зокрема, Y. Cai [1] та співавтори розглядають фінансову спроможність як вагомий інституційно-економічний фактор, що пояснює просторову нерівномірність розподілу капіталовкладень, доводячи, що суб'єкти з достатніми власними фондами є більш схильними до нарощування довгострокових інвестицій. Особливості формування спроможності в інфраструктурному секторі висвітлено у праці Y. Wang [2] та ін., де вона визначена як об'єктивна здатність системи генерувати грошові потоки на основі регуляторної тарифної політики за рахунок динамічної взаємодії розподіленого прибутку та амортизації.

На рівні територіальних громад та регіональних систем фінансова спроможність традиційно трактується як комплексний показник фінансового стану, що відображає рівень бюджетної автономії та здатність покривати поточні й капітальні потреби за рахунок активації внутрішнього потенціалу саморозвитку, що знайшло відображення у працях Н. Гавкалової [3], Н. Voznyak [4] та N. Palyuk [5]. У межах дослідження локальних систем P. Dziekański [6] підкреслює, що спроможність фінансувати суспільні послуги за рахунок власних диверсифікованих доходів у заданому інституційному середовищі є гарантом довгострокової платоспроможності. Стосовно мікроекономічного рівня (рівня підприємств), Tran Thi Bich Nga [7] обґрунтовує фінансову спроможність як базову економічну передумову розвитку та модернізації технологій, тоді як S. Minnes [8] акцентує увагу на здатності забезпечувати безперервне планування, управління та фінансування довгострокових проєктів в умовах інституційних обмежень.

Паралельно в науковому дискурсі аналізується категорія «інвестиційна привабливість», яка відображає переважно екзогенний потенціал системи. У високотехнологічних секторах P. Desyllas [9] та A. Hughes пов'язують її із зовнішньою здатністю залучати капітал через високу інноваційну продуктивність та капіталізацію патентів. У межах бізнес-екосистем J. Lu [10] та співавтори розглядають привабливість як елемент ринкового іміджу та репутації, що залежить від задоволення соціально-екологічних очікувань стейкхолдерів (CSR). Для капіталомістких об'єктів інвестиційна привабливість досліджується через призму гарантованої довгострокової рентабельності й захисту від ринкової волатильності, а також як критерій стратегічного вибору технологічної парадигми на основі максимізації чистої приведеної вартості (NPV). На рівні територій інвестиційна привабливість виступає конкурентною характеристикою середовища та критерієм збалансованого розвитку, а у ланцюгах постачання - функцією ринкової конкурентоспроможності, що лімітує фінансові ризики інвесторів. Важливе значення для форму-

вання інтегральних критеріїв оцінювання результативності систем мають також праці Н. N. Do [11] щодо впливу технологічних інновацій на ефективність функціонування суб'єктів господарювання.

Окремим вагомим вектором дослідження інвестиційної привабливості є її оцінювання в капіталомістких секторах промисловості через призму максимізації чистої приведеної вартості (NPV) та регуляторних ризиків. Зокрема, D. Nach [12] та співавтори аналізують інвестиційну привабливість традиційних генеруючих потужностей в енергетиці, доводячи, що стабільність грошових потоків і захист від ринкової волатильності прямо залежать від інституційного дизайну ринків потужності. У свою чергу, I. Niroomand та A. A. Bulgak [13] фокусують увагу на мікроекономічному рівні виробничих систем, де інвестиційна привабливість виступає критерієм стратегічного вибору технологічної парадигми. Вчені обґрунтовують, що максимізація показника NPV має розглядатися в динамічній взаємодії з фінансовою капіталомісткістю реконфігурації підприємства та часовими лагами освоєння нових потужностей.

Незважаючи на значну кількість напрацювань, у сучасній економічній літературі спостерігається стійка тенденція до термінологічного змішування або необґрунтованої взаємозаміни понять «інвестиційна спроможність» та «інвестиційна привабливість». Більшість існуючих підходів мають вузькоспеціалізований, галузевий чи суто регіональний характер. Досі відсутнє єдине системне теоретико-концептуальне розмежування цих категорій як автономних економічних сутностей (внутрішньої ендogenous та зовнішньої екзогенної) на загальноекономічному рівні без прив'язки до специфічних галузей.

Такий дефіцит чіткої методологічної диференціації суттєво ускладнює розроблення прикладного інструментарію експрес-діагностики та стратегічного планування для складних, капіталомістких систем - таких, як підприємства та об'єкти портово-промислового комплексу. Формування універсальної матриці критеріїв (технологічних, інституційних, фінансових, кадрових та соціально-екологічних) є критично необхідним для усунення методологічних помилок під час оцінювання їхнього реального стану. Зазначене обумовлює актуальність, мету та логіку пропонованого дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розмежування сутнісних характеристик та ідентифікація автономних ознак, фундаментальних спільних рис та сутнісних відмінностей між інвестиційною спроможністю та привабливістю як автономними економічними категоріями без прив'язки до конкретних галузей чи сфер діяльності.

Виклад основного матеріалу. Для забезпечення наукової верифікації дослідження було здійснено контент-аналіз дефініцій, зафіксованих у сучасній науковій. Кожну дефініцію декомпоновано за класичним логіко-лінгвістичним принципом: виокремлено родові поняття (*genus proximum*) та істотні видові ознаки (*differentia specifica*). Такий підхід покладено в основу логіко-лінгвістичного аналізу категорії «Інвестиційна спроможність» (Табл. 1).

Логіко-лінгвістичний аналіз категорії «Інвестиційна спроможність»

Визначення терміну (цитата або автентичний переклад)	Родове поняття	Істотні ознаки	Автори та джерело
Фінансова спроможність є ключовим інституційним фактором, що пояснює просторову нерівномірність капіталовкладень; суб'єкти з достатніми фінансовими фондами є більш схильними до нарощування довгострокових інвестицій.	Інституційно-економічний фактор	Наявність достатнього обсягу власних вільних коштів; самостійне забезпечення інвестиційного процесу; зниження залежності від трансфертів.	Cai Y. et al. [1]
Фінансова спроможність суб'єктів інфраструктурного сектору відображає його об'єктивну здатність генерувати грошові кошти на основі державної тарифної політики, забезпечуючи капіталовкладення за рахунок динамічної взаємодії розподіленого прибутку та амортизації.	Об'єктивна фінансова здатність суб'єкта	Залежність від регуляторної моделі та тарифів; формування інвестиційного потенціалу через амортизацію; капіталізація активів.	Wang Y. et al. [2]
Фінансова спроможність територіальних громад та регіональних систем є комплексним показником їхнього фінансового стану, що відображає рівень бюджетної автономії та здатність покривати поточні й капітальні потреби.	Комплексний показник фінансового стану	Забезпечення фінансової незалежності; раціональний міжбюджетний перерозподіл ресурсів; активація внутрішнього потенціалу саморозвитку.	Гавкалова Н., Voznyak H., Patyka N. [3; 4; 5]
Фінансова спроможність інвестиційного процесу на місцевому рівні полягає у спроможності фінансувати суспільні послуги за рахунок власних диверсифікованих доходів у заданому інституційному середовищі.	Фінансово-бюджетна здатність об'єкта	Довгострокова платоспроможність; залучення додаткових позабюджетних ресурсів; здатність адаптувати витрати до криз.	Dziekański P. [6]
Фінансова спроможність підприємства (Financial capacity) є значущим і необхідним чинником процесу його розвитку, базовою передумовою для реалізації екологізації, модернізації технологій та покриття капітальних витрат.	Базова економічна передумова розвитку	Здатність мобілізувати ендогенні ресурси та зовнішній капітал; фінансування модернізації; зниження операційних ризиків.	Tran Thi Bich Nga [7]
Фінансова спроможність муніципальної інфраструктури відображає здатність забезпечувати безперервне планування, управління та фінансування довгострокових проєктів модернізації, яка критично скорочується у разі зменшення зовнішніх субсидій.	Здатність забезпечувати планування та фінансування	Залежність від зовнішніх джерел підтримки; необхідність обов'язкового нормативного та правового супроводу; чутливість до інституційних обмежень.	Minnes S. [8]

Джерело: систематизовано і складено авторами

З метою наукової верифікації проведено контент-аналіз сучасних наукових трактувань досліджуваної категорії «Інвестиційна привабливість», згідно до обраного підходу, коли дефініції структуровано за класичним логіко-лінгвістичним підходом із виокремленням родового поняття та істотних видових характеристик. Результати такого аналізу категорії «Інвестиційна привабливість» систематизовано у Табл. 2.

На основі дослідження визначень категорій інвестиційної спроможності та інвестиційної привабливості доцільним вбачається проаналізувати частоту згадування основних структурних елементів (семантичних складових) даних дефініцій, з метою підтвердження об'єктивності авторського висновку про актуальне визначення даних понять в складі родового поняття (основи дефініції) та сукупності функціонально пов'язаних істотних ознак, які уточнюють чинники, умови і властивості, за яких родове поняття характеризує конкретне економічне явище.

Так, за результатами аналізу літературних джерел встановлено, що найбільш розповсюдженими в сучасних

дослідженнях в сфері інвестиційного розвитку є визначення, що ґрунтуються на такій структурно-логічній зв'язці як: Фінансові / ресурси / капітал / прибуток / амортизаційні / доходи / фонди, про що свідчать дані Табл. 3.

Беручи до уваги результати кількісно-структурного аналізу, пропонується таке актуальне визначення категорії інвестиційна спроможність, а саме - це інтегральна економічна категорія та об'єктивний інституційно-фінансовий чинник, що відображає внутрішню (ендогенну) здатність, потенціал та процедурну можливість економічної системи (підприємства, інфраструктурного об'єкта, громади чи держави) самостійно мобілізувати, генерувати й акумулювати внутрішні надлишкові фінансові ресурси (прибуток, амортизаційні відрахування, вільний капітал) та раціонально розподіляти капітал для стабільного фінансування довгострокових капіталомістких проєктів, модернізації інфраструктури, розвитку інновацій та реконфігурації виробничих потужностей без загрози операційній стабільності й фінансовій безпеці суб'єкта в умовах мінливого тарифного, нормативного та правового регулювання.

Таблиця 2

Логіко-лінгвістичний аналіз категорії «Інвестиційна привабливість»

Визначення терміну (цитата або автентичний переклад)	Родове поняття	Істотні ознаки	Автори та джерело
Ринкова інвестиційна привабливість та конкурентоспроможність фірми у високотехнологічних секторах визначається її екзогенним потенціалом залучати капітал через демонстрацію високої інноваційної продуктивності та капіталізації патентного портфеля.	Екзогенний потенціал залучення капіталу	Орієнтація на зовнішній ринок капіталу; висока продуктивність інновацій; капіталізація знань; прозорість для моніторингу.	Desyllas P., Hughes A. [9]
Інвестиційна привабливість суб'єктів господарювання в межах сучасних бізнес-екосистем є комплексним елементом їхнього ринкового іміджу та репутації, який безпосередньо залежить від задоволення екологічних, соціальних та економічних очікувань споживачів (CSR).	Елемент ринкового іміджу та репутації	Чутливість до соціальної відповідальності; формування довіри споживачів; капіталізація нематеріальних активів бренду.	Lu J. et al. [10]
Інвестиційна привабливість традиційних генеруючих потужностей визначається мінімізацією ризиків недоотримання прибутку через падіння load-факторів, що гарантується специфічними довгостроковими інструментами (ринками потужності).	Гарантована довгострокова рентабельність капіталу	Залежність від регуляторного дизайну ринку; стабільність грошових потоків; захист від ринкової волатильності.	Hach D. et al. [12]
Інвестиційна привабливість капіталомістких виробничих систем є критерієм вибору технологічної парадигми, який базується на максимізації чистої приведеної вартості (NPV) з урахуванням гнучкості та швидкості освоєння потужностей (ramp up).	Критерій стратегічного вибору технології	Врахування життєвого циклу продукції; капіталомісткість реконфігурації; чутливість до часових лагів втрати потужності.	Niroomand I. et al. [13]
Інвестиційна привабливість територіальних громад перебуває у причинно-наслідковому зв'язку з їхнім фінансовим благополуччям (financial well-being) та рівнем інституційної стабільності, що формує конкурентне життєве середовище.	Конкурентна характеристика середовища	Динамічна взаємодія детермінантів економічного зростання; здатність залучати зовнішні інвестиції; капіталізація отриманих результатів у довгостроковому періоді.	Voznyak H. [4]
Інвестиційна привабливість територій в умовах реформ безпосередньо залежить від нівелювання внутрішніх інституційних, соціально-демографічних та економічних ризиків і формування автономних джерел накопичення капіталу.	Критерій оцінки збалансованого розвитку	Диверсифікація місцевої економіки; створення нових робочих місць; подолання соціально-економічної депресії територій.	Patyka N. [5]
Інвестиційна привабливість ланцюгів постачання в умовах конкуренції є функцією від обсягу державного субсидування та преференційного кредитування, що нівелюють технологічні ризики та капітальні обмеження для інвесторів.	Функція ринкової конкурентоспроможності	Залежність від зовнішніх індустріальних стимулів; лімітування фінансових ризиків; чутливість до відсоткових ставок.	Wu T. et al. [14]

Джерело: систематизовано і складено авторами

Таблиця 3

Кількісно-структурний аналіз сутності дефініції «Інвестиційна спроможність»

Термін / Семантична група	Кількість визначень
Фінансові / ресурси / капітал / прибуток / амортизаційні / доходи / фонди	7
Довгострокові / капіталомісткі / проекти / модернізація / інфраструктура / інновації / потужності	7
Спроможність / здатність / потенціал / готовність / можливість	5
Економічна / категорія / чинник / система / суб'єкт	5
Мобілізувати / генерувати / акумулювати / розподіляти / фінансування	5
Тарифне / нормативне / правове / регулювання	4
Операційна / стабільність / безпека	3

Джерело: систематизовано і складено авторами

За аналогічним підходом, за результатами аналізу літературних джерел встановлено, що найбільш розповсюдженими в сучасних дослідженнях в сфері інвестиційного розвитку є визначення категорії інвестиційної привабливості, що ґрунтуються на такій структурно-логічній зв'язці як: Економічний / стан / критерій / вибір / капіталовкладення / стратегічний, про що свідчать дані Табл. 4.

Отже, інвестиційна привабливість – це комплексний економічний стан і ринковий критерій стратегіч-

ного вибору капіталовкладень, що відображає зовнішній (екзогенний) потенціал об'єкта залучати зовнішні фінансові ресурси, забезпечуючи конкурентоспроможність, позитивну ділову репутацію, мінімізацію ризиків та очікувану інвестиційну результативність.

Проведене теоретико-концептуальне дослідження дало змогу визначити спільні риси та сутнісні відмінності категорій «інвестиційна спроможність» і «інвестиційна привабливість». Їх спільними характеристи-

Кількісно-структурний аналіз сутності дефініції «Інвестиційна привабливість»

Термін / Семантична група	Кількість визначень
Економічний / стан / критерій / вибір / капіталовкладення / стратегічний розвиток	6
Мінімізація / ризики / безпекові / екологічні / технологічні / операційні задачі	6
Максимізація / рентабельність / вартість / грошові потоки / капіталізація / індикатори	6
Залучати / зовнішні / ресурси / потенціал / об'єкт	5
Імідж / репутація / конкурентоспроможність / ринкове / середовище	5
Очікування / стейкхолдери / соціальні / етичні	4
Інвестиційна / привабливість	2

Джерело: систематизовано і складено авторами

ками є капіталоцентричність, стратегічна орієнтація на середньо- та довгостроковий розвиток і залежність від інституційного середовища.

Сутнісні відмінності визначено за трьома критеріями. Ендогенність проти екзогенності: спроможність характеризує внутрішній потенціал системи мобілізувати та генерувати власні ресурси, тоді як привабливість – її зовнішній потенціал залучати капітал. Фокус управління: спроможність пов'язана з ефективністю внутрішніх ресурсів і процесів, а привабливість – із ринковим позиціонуванням, репутацією, ризиками та очікуваннями інвесторів. Стійкість до криз: спроможність визначає можливість підтримувати інвестиційну діяльність за рахунок внутрішніх джерел навіть за зниження зовнішнього інтересу, тоді як привабливість чутливіша до зовнішньої кон'юнктури та безпекових ризиків.

На основі узагальнення сучасних методологічних підходів сформовано універсальну п'ятикомпонентну матрицю критеріїв аналізу: K1 – технологічно-інноваційна продуктивність; K2 – інституційно-регуляторна спроможність; K3 – ендогенна фінансово-матеріальна ресурсна забезпеченість та стійкість; K4 – техніко-кадрова та гуманітарна спроможність; K5 – соціально-екологічна відповідальність та просторові детермінанти. Застосування цих критеріїв диференціюється залежно від вектора аналізу – оцінювання внутрішньої спроможності системи чи її зовнішньої інвестиційної привабливості. Для кожного профілю визначається відповідна питома вага критеріїв, сума якої становить 100%.

Профіль інвестиційної спроможності фокусується на внутрішній життєздатності системи. Пріоритет зміщено на ендогенну фінансову стійкість (35%) та кадрову спроможність (25%), що сумарно становлять 60% оцінки. Це характеризує реальну силу об'єкта до самофінансування, модернізації та його готовність до

засвоєння на власній базі нових зовнішніх капіталовкладень.

Профіль інвестиційної привабливості зміщує акцент на результативність та зовнішні ефекти. Ключову питому вагу має технологічно-інноваційна продуктивність та поточна ринкова віддача від капіталовкладень (35%), тоді як внутрішні інституційні та кадрові аспекти розглядаються лише як супутні чинники забезпечення прибутковості для інвестора.

Для проведення первинного оцінювання економічних систем аналітики часто використовують обмежений пул показників із відкритих джерел звітності: дані щодо основних фондів, амортизації, дебіторської та кредиторської заборгованостей, середньої чисельності працівників та середньої заробітної плати.

З методологічної точки зору, за допомогою цієї сукупності індикаторів можна повноцінно та об'єктивно проаналізувати виключно інвестиційну спроможність (investment capacity) суб'єкта, а не його інвестиційну привабливість. Дана теза підтверджується такими науковими аргументами:

Ендогенна природа показників основного капіталу: наявність та стан основних фондів описують матеріально-технічний базис системи, а показник амортизації виступає головним внутрішнім (ендогенним) джерелом формування інвестиційних ресурсів підприємства. Зміна обсягів амортизаційного фонду слугує прямим кількісним показником здатності суб'єкта до самофінансування процесів власного відновлення.

Структурна ліквідність та маневреність: співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей характеризує фінансову гнучкість, наявність прихованих капітальних обмежень та здатність менеджменту вивільняти вільний грошовий потік для інвестиційних цілей без ризику втрати платоспроможності.

Матриця питомих ваг критеріїв для оцінювання інвестиційної спроможності та привабливості

№	Критерії оцінювання інвестиційної спроможності та привабливості	Питома вага для оцінки інвестиційної спроможності	Питома вага для оцінки інвестиційної привабливості
1	Технологічно-інноваційна продуктивність (K1)	0,10 (10%)	0,35 (35%)
2	Інституційно-регуляторна спроможність (K2)	0,20 (20%)	0,10 (10%)
3	Ендогенна фінансово-матеріальна ресурсна забезпеченість і стійкість (K3)	0,35 (35%)	0,25 (25%)
4	Техніко-кадрова та гуманітарна спроможність (K4)	0,25 (25%)	0,15 (15%)
5	Соціально-екологічна спроможність та локація (K5)	0,10 (10%)	0,15 (15%)

Кількісна параметризація та формалізація кадрового потенціалу: середня чисельність персоналу та рівень середньої заробітної плати є прямими індикаторами техніко-кадрової та гуманітарної спроможності системи (K4). Вони демонструють наявність критичної маси фахівців та рівень їхньої мотивації, що, відповідно до висновків, визначає об'єктивний поріг спроможності підприємства успішно абсорбувати інновації та реалізовувати довгострокові капіталомісткі проекти.

Висновки. На основі критичного аналізу та декомпозиції сучасної світової наукової думки усунуто методологічну невизначеність та стійку тенденцію до термінологічного змішування категорій «інвестиційна спроможність» та «інвестиційна привабливість». Обґрунтовано їхню автономність як фундаментальних економічних сутностей. Доведено, що інвестиційна спроможність є ендегенним інституційно-фінансовим чинником, який відображає внутрішню здатність системи самостійно акумулювати, генерувати та раціонально розподіляти власні надлишкові ресурси (прибуток, амортизацію) без загрози операційній стабільності. Натомість інвестиційна привабливість є екзогенним ринковим критерієм стратегічного вибору капіталовкладень, що описує стан об'єкта через призму його сприйняття сторонніми суб'єктами ринку та здатності абсорбувати зовнішній капітал на основі максимізації рентабельності (чистої приведеної вартості грошових потоків – NPV) та всебічної мінімізації ризиків.

Розроблено універсальну матрицю оцінювання складних економічних систем на основі п'яти інтегральних критеріїв (K1–K5). Запропоновано диференційовану систему вагових коефіцієнтів, яка наочно

демонструє полярність векторів управління: профіль спроможності на 60% зумовлений внутрішньою фінансово-матеріальною забезпеченістю (35%) та техніко-кадровим потенціалом (25%), тоді як профіль привабливості на 35% залежить від технологічно-інноваційної продуктивності та поточної ринкової віддачі від інвестування.

Методологічно обґрунтовано й доведено, що пул базових показників відкритих джерел фінансової та статистичної звітності (динаміка основних фондів, обсяги амортизаційних відрахувань, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей, середня чисельність та рівень оплати праці персоналу) є репрезентативним виключно для оцінювання інвестиційної спроможності суб'єкта господарювання. Для повноцінної діагностики інвестиційної привабливості використання лише внутрішніх звітних даних є принципово недостатнім через її екзогенну природу, яка вимагає обов'язкового залучення зовнішніх ринкових індикаторів: очікуваної премії за ризик, кон'юнктури ринку, порівняльних коефіцієнтів рентабельності аналогів та сприйняття іміджу бренду стейкхолдерами.

Подальший науковий пошук у цьому напрямку буде зосереджений на таких пріоритетних векторах: розроблення прикладного методичного інструментарію та економіко-математичних моделей діагностики інвестиційної спроможності підприємств. На основі визначених у роботі вагових коефіцієнтів планується побудова інтегральних індексів, що дозволять здійснювати динамічний моніторинг стану та моделювання траєкторій капіталотворення об'єктів за даними їхньої відкритої корпоративної та статистичної звітності.

Список літератури:

1. Cai Y., Yan D., Li W., Liu S. The spatial dynamics of financial expenditure on science and technology in Chinese cities: Financial capacity and government competition. *Cities*. 2025. Vol. 156. Art. 105584. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105584>
2. Wang Y., Zhang F., Zhang Y. et al. Chinese power-grid financial capacity based on transmission and distribution tariff policy: A system dynamics approach. *Utilities Policy*. 2019. Vol. 60. Art. 100941. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jup.2019.100941>
3. Гавкалова Н., Аведян Л., Акімов О., Акімова Л., Белявцева В. Ефективність розвитку територій у системі державної регіональної політики. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2023. Т. 4, № 51. С. 333–344. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4116>
4. Voznyak H., Mulska O., Bil M. et al. Financial well-being of territorial communities and the economic growth of the regions of Ukraine: assessment and modeling of interrelation. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8, No. 2. P. 141–157. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.02.08>
5. Patyka N., Sokolova A., Movchaniuk A. et al. Ukraine's rural areas in the conditions of decentralization and local self-government reform: challenges and prospects. *Agricultural and Resource Economics*. 2023. Vol. 9, No. 3. P. 266–295. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.03.12>
6. Dziekański P. Diversification synthetic indicator for evaluating the financial capacity of local government. The case of Polish Voivodeships. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 2017. Vol. 65, No. 2. P. 611–619. DOI: <https://doi.org/10.11118/actaun201765020611>
7. Tran Thi Bich Nga. Legal Policy Recommendations for Fostering Green Business Development: A Case Study of Enterprises in Vietnam. *Qubahan Academic Journal*. 2024. Vol. 4, No. 3. P. 334–346. DOI: <https://doi.org/10.48161/qaj.v4n3a836>
8. Minnes S. Ontario's Clean Water Act and Capacity Building: Implications for Serviced Rural Municipalities. *Water*. 2017. Vol. 9, No. 7. Art. 538. DOI: <https://doi.org/10.3390/w9070538>
9. Desyllas P., Hughes A. Do high technology acquirers become more innovative? *Research Policy*. 2010. Vol. 39, No. 8. P. 1105–1121. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2010.05.005>

10. Lu J., Ren L., Yao S. et al. Exploring the relationship between corporate social responsibility and firm competitiveness. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*. 2020. Vol. 33, No. 1. P. 1621–1646. DOI: <https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1761419>
11. Do H. N., Do L. C., Tran M. D. et al. The impact of technological innovation on the performance of Vietnamese firms. *Iranian Journal of Management Studies*. 2023. Vol. 16, No. 1. P. 299–321. URL: <https://ijms.ut.ac.ir>
12. Hach D., Chyong C. K., Spinler S. Capacity market design options: A dynamic capacity investment model and a GB case study. *European Journal of Operational Research*. 2016. Vol. 249, No. 2. P. 691–705. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.08.034>
13. Niroomand I., Kuzgunkaya O., Bulgak A. A. Impact of reconfiguration characteristics for capacity investment strategies in manufacturing systems. *International Journal of Production Economics*. 2012. Vol. 139, No. 1. P. 288–301. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2012.05.012>
14. Wu T., Zhang L. G., Ge T. Managing financing risk in capacity investment under green supply chain competition. *Technological Forecasting and Social Change*. 2019. Vol. 143. P. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.03.005>

References:

1. Cai Y., Yan D., Li W. & Liu S. (2025). The spatial dynamics of financial expenditure on science and technology in Chinese cities: Financial capacity and government competition. *Cities*, 156, Article 105584. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105584>
2. Wang Y., Zhang F., Zhang Y. et al. (2019). Chinese power-grid financial capacity based on transmission and distribution tariff policy: A system dynamics approach. *Utilities Policy*, 60, Article 100941. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jup.2019.100941>
3. Havkalova N., Avedyan L., Akimov O., Akimova L. & Belyavtseva V. (2023). The effectiveness of regional development in the system of state regional policy. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 4(51), 333–344. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcap.4.51.2023.4116>
4. Voznyak H., Mulska O., Bil M., et al. (2022). Financial well-being of territorial communities and the economic growth of the regions of Ukraine: Assessment and modeling of interrelation. *Agricultural and Resource Economics*, 8(2), 141–157. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.02.08>
5. Patyka N., Sokolova A., Movchaniuk A., et al. (2023). Ukraine's rural areas in the conditions of decentralization and local self-government reform: Challenges and prospects. *Agricultural and Resource Economics*, 9(3), 266–295. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.03.12>
6. Dziekański P. (2017). Diversification synthetic indicator for evaluating the financial capacity of local government. The case of Polish Voivodeships. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 65(2), 611–619. DOI: <https://doi.org/10.11118/actaun201765020611>
7. Tran Thi Bich Nga. (2024). Legal policy recommendations for fostering green business development: A case study of enterprises in Vietnam. *Qubahan Academic Journal*, 4(3), 334–346. DOI: <https://doi.org/10.48161/qaj.v4n3a836>
8. Minnes S. (2017). Ontario's Clean Water Act and capacity building: Implications for serviced rural municipalities. *Water*, 9(7), Article 538. DOI: <https://doi.org/10.3390/w9070538>
9. Desyllas P. & Hughes A. (2010). Do high technology acquirers become more innovative? *Research Policy*, 39(8), 1105–1121. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2010.05.005>
10. Lu J., Ren L., Yao S. et al. (2020). Exploring the relationship between corporate social responsibility and firm competitiveness. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 33(1), 1621–1646. DOI: <https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1761419>
11. Do H. N., Do L. C., Tran M. D. et al. (2023). The impact of technological innovation on the performance of Vietnamese firms. *Iranian Journal of Management Studies*, 16(1), 299–321. Available at: <https://ijms.ut.ac.ir>
12. Hach D., Chyong C. K. & Spinler S. (2016). Capacity market design options: A dynamic capacity investment model and a GB case study. *European Journal of Operational Research*, 249(2), 691–705. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.08.034>
13. Niroomand I., Kuzgunkaya O. & Bulgak A. A. (2012). Impact of reconfiguration characteristics for capacity investment strategies in manufacturing systems. *International Journal of Production Economics*, 139(1), 288–301. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2012.05.012>
14. Wu T., Zhang L. G. & Ge T. (2019). Managing financing risk in capacity investment under green supply chain competition. *Technological Forecasting and Social Change*, 143, 37–44. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.03.005>

THEORETICAL AND CONCEPTUAL JUSTIFICATION OF ECONOMIC SYSTEMS MANAGEMENT: A STUDY OF THE TERMS “INVESTMENT CAPACITY” AND “INVESTMENT ATTRACTIVENESS”

The article provides a systematic theoretical and conceptual substantiation and differentiation of the conceptual and categorical apparatus of investment theory in the context of managing complex economic systems. The fundamental economic categories of “investment capacity” and “investment attractiveness” are defined as the object of the study. Based on deductive systematization and content analysis of modern international scientific works indexed in the Scopus

scientometric database, the essence of these definitions is decomposed according to the logical-linguistic principle, distinguishing their generic concepts and essential specific features. According to the results of the quantitative-structural semantic analysis, the authors' unified definitions of the studied categories are formed, which allows for a clear distinction between the endogenous (internal) nature of investment capacity and the exogenous (external) character of investment attractiveness. Investment capacity is interpreted as the internal ability of an economic system to mobilize, generate, accumulate and allocate its own financial and material resources for long-term investment, while investment attractiveness reflects the external potential of an object to attract investment resources, taking into account its market position, competitiveness, expected returns, risks and stakeholder expectations. A universal five-component matrix of analysis criteria is proposed (technological and innovative productivity, institutional and regulatory capacity, endogenous financial and material resource security, technical-personnel and humanitarian capacity, socio-environmental capacity), and their differentiated weights are determined for both profiles. The proposed differentiation makes it possible to establish the specific focus of management and assessment for each category and to avoid their terminological and methodological substitution in investment analysis. It is methodologically proven that the primary diagnostics of objects using open reporting sources allows for an objective assessment exclusively of their investment capacity, whereas the assessment of investment attractiveness additionally requires external market indicators and information reflecting the investment environment. The results obtained create a theoretical and methodological foundation for the development of applied tools for strategic planning, investment diagnostics and management of the development of capital-intensive objects.

Key words: Investment capacity, investment attractiveness, conceptual and categorical framework, content analysis, endogenous factors, exogenous potential, capital formation, territorial-economic systems.

Дата надходження статті: 16.08.2026

Дата прийняття статті до публікації: 22.09.2026

Дата публікації статті: 06.10.2026